

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MICHAL BOBEK
prednesené 14. novembra 2017¹

Vec C-498/16

**Maximilian Schrems
proti
Facebook Ireland Limited**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Justičná spolupráca v občianskych veciach – Nariadenie (ES) č. 44/2001 – Právomoc v oblasti spotrebiteľských zmlúv – Pojem spotrebiteľ – Sociálne médiá – Facebookové kontá a facebookové stránky – Postúpenie nárokov spotrebiteľmi s bydliskom v tom istom členskom štáte, v iných členských štátoch a v tretích štátoch – Kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu“

I. Úvod

1. Pán Schrems podal na súde v Rakúsku žalobu proti spoločnosti Facebook Ireland Ltd. Tvrdí, že spoločnosť porušila jeho právo na ochranu súkromia a osobných údajov. V reakcii na online výzvu pána Schremsa mu sedem ďalších používateľov Facebooku postúpilo svoje nároky z dôvodu údajne rovnakých porušení. Dotknutí používatelia majú bydlisko v Rakúsku, v iných členských štátoch a v tretích štátoch.

2. Prejednávaná vec nastoľuje dve právne otázky. Po prvé, kto je „spotrebiteľ“? V práve Únie sa spotrebiteľ považuje za slabšieho účastníka konania, ktorý potrebuje ochranu. Na tento účel sa v priebehu rokov vytvorili prostriedky dostatočne silnej právnej ochrany spotrebiteľov, vrátane možnosti osobitného určenia právomoci pre spotrebiteľské zmluvy podľa článkov 15 a 16 nariadenia (ES) č. 44/2001². V skutočnosti to vedie ku vzniku *forum actoris* v prospech spotrebiteľov: spotrebiteľ môže žalovať druhého účastníka zmluvy v mieste svojho bydliska. Pán Schrems tvrdí, že sudy vo Viedni (Rakúsko) majú právomoc rozhodovať o jeho nárokoch, ako aj o postúpených nárokoch, keďže je spotrebiteľom v zmysle článkov 15 a 16 nariadenia č. 44/2001.

3. Taxonómia je vždy delikátna záležitosť. Aj keď je možné dohodnúť sa na niektorých prvkoch definície, vždy budú existovať osobitné prípady, ktoré nebudú spadať do stanoveného rámca. Navyše okolnosti a druhy sa časom menia. Môže sa „spotrebiteľ“, ktorý sa čoraz viac zapája do súdnych sporov, postupne stať „profesionálnym účastníkom konania v oblasti ochrany spotrebiteľských práv“, v dôsledku čoho už nebude potrebovať osobitnú ochranu? Toto je stručne vymedzená podstata prvej otázky, ktorú položil vnútroštátny súd, Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko).

¹ Jazyk prednesu: angličtina.

² Nariadenie Rady z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42).

4. Druhá otázka sa týka medzinárodnej právomoci v sporoch týkajúcich sa spotrebiteľských zmlúv, v ktorých došlo k postúpeniu nárokov na náhradu. Ak sa vychádza z toho, že žalobca zostáva naďalej spotrebiteľom, pokiaľ ide o jeho práva, môže sa dovolávať takejto osobitnej oblasti právomoci v prípade postúpených nárokov iných spotrebiteľov s bydliskom v tom istom členskom štáte, iných členských štátoch a/alebo tretích štátoch? Inými slovami, môže článok 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 stanoviť dodatočnú osobitnú právomoc v mieste bydliska postupníka a tým v skutočnosti umožniť spoločné uplatnenie nárokov z celého sveta?

II. Právny rámec

A. Právo EÚ

1. Nariadenie č. 44/2001

5. Článok 15 nariadenia č. 44/2001 stanovuje:

„1. Vo veciach týkajúcich sa zmluvy uzavretej spotrebiteľom na účely, ktoré nie je možné považovať za súčasť jeho podnikania alebo povolania, sa právomoc určí podľa tohto oddielu, pričom nie sú dotknuté ustanovenia článku 4 a článku 5 bod 5, ak ide

- a) o zmluvu o predaji tovaru na splátky, alebo
- b) o zmluvu o úvere splatnom v splátkach alebo zmluvu o akejkoľvek inej forme úveru, ktorým sa má financovať predaj tovaru, alebo
- c) vo všetkých ostatných prípadoch o zmluvu uzavretú s účastníkom, ktorý obchoduje alebo podniká v členskom štáte bydliska spotrebiteľa alebo akýmkoľvek spôsobom smeruje takéto činnosti do tohto členského štátu alebo do viacerých štátov vrátane tohto členského štátu, a zmluva spadá do rozsahu týchto činností.

...“

6. Článok 16 nariadenia č. 44/2001 stanovuje:

„1. Spotrebiteľ môže žalovať druhého účastníka zmluvy buď na súdoch členského štátu, v ktorom má tento účastník bydlisko sídlo, alebo na súdoch podľa miesta bydliska spotrebiteľa.

2. Druhý účastník zmluvy môže žalovať spotrebiteľa len na súdoch členského štátu, v ktorom má spotrebiteľ bydlisko.

...“

B. Rakúske právo

7. Podľa § 227 Zivilprozessordnung (ďalej len „ZPO“, rakúsky civilný procesný poriadok):

„1. Viaceré nároky žalobcu proti tomu istému žalovanému, aj vtedy, keď ich nemožno spojiť (§ 55 Jurisdiktionsnorm [zákon o súdnej právomoci]) je možné uplatniť v tej istej žalobe, ak v prípade všetkých nárokov

- (1) má súd právomoc a

(2) je povolený rovnaký druh konania.

2. Nároky, ktoré nepresahujú sumu uvedenú v § 49 ods. 1 prvého pododseku zákona o súdnej právomoci, môžu byť spojené s nárokmi, ktoré túto sumu presahujú, a nároky, ktoré majú byť prejednané pred jedným sudcom, môžu byť spojené s tými, ktoré má prejednať komora. V prvom prípade je pre právomoc rozhodujúca vyššia suma; v druhom prípade rozhodne komora o všetkých nárokoch.“

III. Skutkový stav

8. Na základe skutočností uvedených vnútroštátnym súdom sa pán Schrems (ďalej len „žalobca“) špecializuje v oblasti informačných technológií a práva na ochranu osobných údajov. Svoju dizertačnú prácu píše na tému právne (občianskoprávne, trestnoprávne a administratívnoprávne) aspekty ochrany osobných údajov.

9. Žalobca používal Facebook od roku 2008. Najskôr používal Facebook výlučne na súkromné účely pod pseudonymom. Od roku 2010 používal *facebookové konto* pod svojím vlastným menom písaným v cyrilike na svoje súkromné aktivity – zverejňovanie fotografií, zdieľanie a chatovanie. Na Facebooku má približne 250 priateľov. Od roku 2011 používal žalobca Facebook aj prostredníctvom *facebookovej stránky*. Táto stránka obsahuje informácie o jeho prednáškach, účasti na panelových diskusiách a jeho vystúpeniach v médiách, o knihách, ktoré píše, zbierke, ktorú spustil, ako aj o informáciách o súdnych konaniach, ktoré vedie proti spoločnosti Facebook Ireland Ltd (ďalej len „žalovaný“).

10. V roku 2011 žalobca podal proti žalovanému 22 sťažností na írsku komisiu na ochranu osobných údajov. V odpovedi na tieto sťažnosti vyhotovila uvedená komisia kontrolnú správu, ktorá obsahovala odporúčania pre žalovaného a neskôr vyhotovila revíziu správu. V júni 2013 podal žalobca ďalšiu sťažnosť proti spoločnosti Facebook Ireland v súvislosti s programom sledovania PRISM³, ktorá napokon viedla k zrušeniu rozhodnutia Komisie „Bezpečný prístav“⁴ Súdny dvorom.⁵

11. Žalobca vydal v súvislosti so súdnymi konaniami, ktoré vedie proti žalovanému, dve knihy, prednášal (niekedy za odplatu), zaregistroval mnoho webových stránok (blogy, online petície, crowdfunding pre súdne konania proti žalovanému), získal rôzne ocenenia a založil združenie Verein zur Durchsetzung des Grundrechts auf Datenschutz (Združenie na presadzovanie základného práva na ochranu údajov, ďalej len „združenie“).⁶

12. Cieľom tejto iniciatívy žalobcu je vyvíjať tlak na Facebook. Jeho aktivity pritiahli záujem médií. Jeho súdne spory proti Facebooku boli predmetom mnohých televíznych relácií na rakúskych, nemeckých a medzinárodných televíznych staniciach, ako aj rozhlasových vysielaní. Táto téma bola predmetom minimálne 184 novinových článkov, vrátane medzinárodných a online publikácií.

13. Vnútroštátny súd uvádza, že žalobca je zamestnaný u svojej matky. Jeho príjem pochádza z tohto pracovného pomeru a z prenájmu bytu. Popritom má príjem v neurčitej výške z predaja spomínaných kníh a z podujatí, na ktoré je pozvaný v súvislosti so súdnymi konaniami, ktoré vedie proti žalovanému.

3 Program, ktorý poskytuje americkým orgánom prístup k osobným údajom uloženým na serveroch v Spojených štátoch, ktoré vlastní a kontrolujú viaceré internetové spoločnosti, vrátane spoločnosti Facebook USA.

4 Rozhodnutie Komisie 2000/520/ES z 26. júla 2000 v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 95/46 o primeranosti ochrany poskytovanej zásadami bezpečného prístavu a súvisiacimi často kladenými otázkami vydanými Ministerstvom obchodu USA (Ú. v. ES L 215, 2000, s. 7; Mím. vyd. 16/001, s. 119).

5 Rozsudok zo 6. októbra 2015, Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650).

6 Podľa vnútroštátneho súdu je združenie neziskovou organizáciou, ktorá sa snaží presadiť základné právo na právnu ochranu osobných údajov. Podporuje pilotné žaloby s verejným záujmom podané proti podnikom, ktoré potenciálne ohrozujú toto právo, pričom náklady sú hražené prostredníctvom darov.

14. V prejednávanej veci žalobca tvrdí, že sa žalovaný dopustil viacerých porušení právnych predpisov v oblasti ochrany súkromia a osobných údajov v rozpore s právom Rakúska, Írska a EÚ.⁷ Žalobca žiada o deklaratórne vyhlásenie (týkajúce sa postavenia žalovaného ako poskytovateľa služieb a jeho zodpovednosti konať v súlade s pokynmi; jeho postavenia ako prevádzkovateľa, pokiaľ ide o spracovanie na vlastné účely a neplatnosť zmluvných doložiek); zdržanie sa konania (týkajúce sa použitia osobných údajov); o informácie (použitie osobných údajov žalobcu); o predloženie účtovnej závierky a o náhradu škody (uviesť do súladu zmluvné podmienky, náhradu škody a bezdôvodné obohatenie).

15. Žaloba v konaní vo veci samej bola podaná prostredníctvom akciovej spoločnosti financujúcej súdne konanie za odplatu vo výške 20 % z výnosu a prostredníctvom agentúry poskytujúcej PR podporu. Žalobca okolo seba zoskupil tím skladajúci sa z desiatich, v jadre z piatich osôb, ktoré ho podporovali v „jeho kampani proti Facebooku“. Nie je jasné, či žalobca vypláca týmto osobám nejakú odmenu. Potrebná infraštruktúra je platená zo súkromného účtu žalobcu. Ani on, ani združenie nemajú žiadnych zamestnancov.

16. Žalobca prostredníctvom webovej stránky registrovanej na svoje meno odoslal online výzvu, v nadväznosti na ktorú mu postúpilo svoje nároky 25 000 osôb. Dňa 9. apríla 2015 sa v poradovníku nachádzalo ďalších 50 000 osôb. V prejednávanej veci pred vnútroštátnym súdom je zahrnutých iba sedem nárokov na náhradu. Tieto nároky postúpili žalobcovi spotrebiteľia s bydliskom v Rakúsku, Nemecku a Indii.

17. Rakúsky prvostupňový súd, Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Krajinský súd pre občianskoprávne veci Viedeň, Rakúsko), žalobu zamietol. Vyhlásil, že v zmysle vyššie uvedených aktivít súvisiacich s nárokmi žalobcu sa jeho používanie Facebooku postupom času zmenilo. Facebook používal tiež v súvislosti so svojím povolaním, v dôsledku čoho sa už nemohol odvolávať na osobitnú právomoc v oblasti spotrebiteľských zmlúv. Uvedený súd ďalej vyhlásil, že právomoc spotrebiteľov, na ktorú sa môžu postupcovia odvolávať, neprechádza na postupníka.

18. Odvolací súd, Oberlandesgericht Wien (Vyšší krajinský súd Viedeň, Rakúsko) toto rozhodnutie čiastočne zmenil. Rozhodol, že žaloba je prípustná len v rozsahu, v akom ide o žalobcov „osobný“ nárok, ktorý sa týkal spotrebiteľskej zmluvy pána Schremsa. Uvedený súd zastával názor, že podmienky pre uplatnenie článku 15 nariadenia č. 44/2001 mali byť posúdené v čase uzavretia zmluvy.

19. Odvolací súd však tú časť odvolania, ktorá sa týkala postúpených nárokov, zamietol. Rozhodol, že normy právomoci spotrebiteľov môžu byť použité v prospech spotrebiteľa len vtedy, ak je osobne účastníkom právneho sporu. V dôsledku toho sa žalobca nemôže úspešne odvolávať na druhú časť článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001, keď žiada o uplatnenie postúpených nárokov.

20. Obidvaja účastníci konania napadli rozhodnutie Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd). Uvedený súd prerušil konanie a položil Súdnemu dvoru dve prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 15 [nariadenia č. 44/2001] vykladať v tom zmysle, že „spotrebiteľ“ v zmysle tohto ustanovenia stratí toto postavenie, ak po dlhšom používaní súkromného facebookového konta v súvislosti s uplatnením svojich nárokov publikuje knihy, čiastočne má aj platené prednášky, prevádzkuje webové stránky, zbiera dary na uplatnenie nárokov a nechá si postúpiť nároky viacerých spotrebiteľov za záruku, že po odpočítaní trov konania im bude poskytnutý eventuality úspech konania?

⁷ Podľa vnútroštátneho súdu žalobca namieta viaceré porušenia smernice Európskeho parlamentu a Rady 95/46/EHS z 24. októbra 1995 o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov (Ú. v. ES L 281, 1995, s. 31; Mim. vyd. 13/015, s. 355).

2. Má sa článok 16 [nariadenia č. 44/2001] vykladať v tom zmysle, že spotrebiteľ v jednom členskom štáte môže popri svojich vlastných nárokoch vyplývajúcich zo spotrebiteľskej zmluvy uplatniť na *forum actoris* zároveň aj podobné nároky iných spotrebiteľov s bydliskom

a) v tom istom členskom štáte;

b) inom členskom štáte, alebo

c) v treťom štáte,

ak mu boli tieto nároky postúpené zo spotrebiteľských zmlúv uzavretých s tým istým žalovaným, v tej istej právnej súvislosti a ak postúpenie nespadá do podnikania alebo obchodovania žalobcu, ale slúži spoločnému uplatneniu nárokov?“

21. Pán Schrems, Facebook Ireland, rakúska, nemecká a portugalská vláda a Komisia predložili ústne vyjadrenia. Pán Schrems, Facebook Ireland, rakúska vláda a Európska komisia sa zúčastnili ústneho pojednávania, ktoré sa konalo 19. júla 2017.

IV. Posúdenie

22. Tieto návrhy majú nasledujúcu štruktúru: najskôr posúdim, či je možné žalobcu považovať za „spotrebiteľa“ v súvislosti s jeho vlastnými nárokmi (A). Po druhé, za predpokladu, že je skutočne spotrebiteľom, preskúmam otázku právomoci založenú na osobitnom súde spotrebiteľa v súvislosti s nárokmi postúpenými žalobcovi inými spotrebiteľmi (B).

A. O prvej otázke: kto je spotrebiteľ?

23. Vnútroštátny súd má pochybnosti o tom, či sa žalobca môže považovať za spotrebiteľa v zmysle článku 15 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 v súvislosti s *jeho vlastnými nárokmi* proti žalovanému. Pýta sa najmä, či ku zániku postavenia spotrebiteľa dôjde v prípade, ak po používaní facebookového konta na súkromné účely sa osoba zaoberá aktivitami, ako napríklad publikovaním, poskytovaním prednášok, vytváraním webových stránok alebo zbierkami. Vnútroštátny súd tiež uvádza, že niektoré z týchto aktivít súvisiacich s nárokmi žalobcu (prednášky) boli za odplatu. Žalobca navyše vyzval ostatných spotrebiteľov, aby mu postúpili ich nároky. Uvádza sa, že akákoľvek peňažná odmena z postúpených nárokov bude prevedená na postupcov po odpočítaní trov konania.

24. Všetci účastníci konania, ktorí predložili pripomienky, s výnimkou žalovaného, súhlasia s tým, že žalobca sa má považovať za spotrebiteľa, pokiaľ ide o *jeho vlastné nároky* voči spoločnosti Facebook Ireland.

25. Žalovaný zastáva opačný názor. Tvrdí, že žalobca sa nemôže odvolávať na osobitnú oblasť právomoci vzťahujúcu sa na spotrebiteľov. Je to tak preto, lebo v rozhodnom čase podania žaloby používal žalobca Facebook na obchodné účely. V tejto súvislosti sa žalovaný opiera o dve skupiny argumentov. Po prvé môže postavenie spotrebiteľa časom zaniknúť. Postavenie spotrebiteľa sa má posudzovať k dátumu podania žaloby. Nie k dátumu začiatku zmluvy. Žalobca vykonával aktivity súvisiace s jeho povolaním, ktoré sa týkali jeho nárokov voči žalovanému. V dôsledku toho už nemôže byť na účely týchto nárokov považovaný za spotrebiteľa. Po druhé vytvorenie facebookovej stránky na účely vykonávania vyššie uvedených aktivít žalobcu znamená, že ide o používanie facebookového konta na podnikateľské alebo obchodné účely. Je to tak preto, lebo facebookové konto a facebooková stránka sú súčasťou jedného zmluvného vzťahu.

26. S výhradou dodatočných overení vnútroštátneho súdu a za predpokladu, že žaloby týkajúce sa údajného porušenia súkromia a osobných údajov podané žalobcom *súvisia s jeho facebookovým kontom*, sa prikláňam k názoru, že žalobcu je možné považovať za spotrebiteľa v prípade nárokov vyplývajúcich z jeho vlastnej spotrebiteľskej zmluvy.

27. Skôr však, ako dospejem k takémuto tvrdeniu, je potrebné zamerať sa na dva definujúce prvky tradičného pojmu „spotrebiteľ“, ktoré sa v prejednávanej veci zdajú byť nejasné. V prvej časti posúdim prvky, na základe ktorých je možné jednotlivca charakterizovať ako spotrebiteľa na účely nariadenia č. 44/2001 a) a či sa postavenie spotrebiteľa môže v súvislosti s tým istým zmluvným vzťahom časom zmeniť b). Následne sa v druhej časti budem zaoberať pojmom spotrebiteľ v osobitnom kontexte sociálnych médií a Facebooku, ktoré predstavujú ešte zložitejší problém tradičných definícií spotrebiteľa.

1. Pojem spotrebiteľ

a) Účel zmluvy: súvisiaci s povolaním alebo súkromným?

28. Článok 15 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 vymedzuje osobitný súd spotrebiteľa „vo veciach týkajúcich sa zmluvy uzavretej spotrebiteľom na účely, ktoré nie je možné považovať za súčasť jeho podnikania alebo povolania“.

29. Na základe tohto ustanovenia je možné rozlíšiť dva prvky: po prvé spotrebiteľ nie je definovaný vo všeobecnej, abstraktnej rovine, ale vždy v súvislosti so „zmluvou“. Po druhé táto zmluva musí byť uzavretá „na účely“, ktoré nepatria do podnikania alebo povolania danej osoby.

30. V prejednávanej veci je dôležitý prvý prvok. Znamená, že posúdenie postavenia spotrebiteľa je vždy osobitné vzhľadom na zmluvu: je potrebné posúdiť dotknutý osobitný zmluvný vzťah. Nejde o abstraktné alebo všeobecné chápanie hlavného osobného postavenia.

31. Druhý prvok, „podnikanie alebo povolanie“, sa v širšom zmysle týka hospodárskej činnosti osoby. To neznamená, že predmetná zmluva musí nutne súvisieť s okamžitým hospodárskym ziskom. Skôr to znamená, že zmluva bola uzavretá v súvislosti s prebiehajúcou, štruktúrovanou hospodárskou činnosťou.

32. Zdá sa, že tento prístup o výklade článku 15 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 vyplýva z ustálenej judikatúry Súdneho dvora. V minulosti Súdny dvor odmietol prístup týkajúci sa postavenia spotrebiteľa, ktorý je spojený so všeobecným vnímaním činností alebo poznatkov danej osoby. Postavenie spotrebiteľa sa má vykladať s odvolaním sa na postavenie tejto osoby v rámci určitej zmluvy vo vzťahu k jej povahe a účelu.⁸ Ako teda uviedli viacerí generálni advokáti⁹ a ako to potvrdil Súdny dvor, pojem „spotrebiteľ“ má „objektívnu povahu a nezávisí od konkrétnych vedomostí, ktoré môže dotknutá osoba mať, alebo od informácií, ktoré táto osoba skutočne má k dispozícii“¹⁰.

⁸ Pozri, pokiaľ ide o Dohovor o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, podpísaný v Bruseli 27. septembra 1968 [neoficiálny preklad] (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32) (ďalej len „Bruselský dohovor“) rozsudok z 3. júla 1997, Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, bod 16).

⁹ Pozri napríklad návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Jacobs vo veci Gruber (C-464/01, EU:C:2004:529, bod 34), a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Cruz Villalón vo veci Costea (C-110/14, EU:C:2015:271, body 29 a 30). Hoci sa neskôr uvedená vec týkala smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288), Súdny dvor sa vo všeobecnosti snaží zohľadniť rôzne definície spotrebiteľa v iných právnych predpisoch „na zabezpečenie dodržiavania cieľov sledovaných európskym normotvorcom v oblasti spotrebiteľských zmlúv, ako aj vnútorného súladu práva Únie...“ pozri rozsudok z 5. decembra 2013, Vapenik (C-508/12, EU:C:2013:790, bod 25).

¹⁰ Rozsudok z 3. septembra 2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, bod 21).

33. To znamená, že tá istá osoba môže, dokonca v ten istý deň, konať ako podnikateľ a spotrebiteľ, v závislosti od povahy uzavretej zmluvy. Napríklad profesionálny právnik špecializujúci sa na právo spotrebiteľov môže byť aj napriek svojej odbornej činnosti a vedomostiam spotrebiteľom, kedykoľvek vstúpi do zmluvného vzťahu na súkromné účely.

34. V dôsledku toho je dôležitý účel uzavretia zmluvy. Je pravda, že toto kritérium bez ohľadu na to, aké je užitočné, nemusí byť vždy jasné. Môžu existovať zmluvy s „dvojakým účelom“, ktoré slúžia na podnikateľské a na súkromné účely. Súdny dvor mal príležitosť preskúmať túto otázku vo všeobecne známej veci Gruber týkajúcej sa Bruselského dohovoru. Z uvedeného rozhodnutia vyplýva, že v prípade zmlúv s dvojakým účelom sa zachováva postavenie spotrebiteľa, len ak by spojenie medzi zmluvnou a obchodnou alebo inou podnikateľskou činnosťou dotknutej osoby bolo „tak slabé, že by bolo okrajové“, čo znamená, že má iba zanedbateľnú úlohu v rámci plnenia, pre ktoré bola zmluva uzavretá (posudzujúc ju v jej celosti).¹¹

b) Čas: nemenný alebo dynamický prístup?

35. Od otázky zmlúv s „dvojakým účelom“, kde obidva účely existujú súčasne (obvykle moment vzniku zmluvy), sa líši otázka možného zohľadnenia časového vývoja účelu a cieľa zmluvného vzťahu. Je možné zmeniť použitie zmluvy z výlučne súkromnej na výlučne podnikateľskú povahu alebo naopak? Môže časom dôjsť k strate postavenia spotrebiteľa?

36. Žalobca, ako aj nemecká a rakúska vláda zastávajú názor, že postavenie spotrebiteľa sa nemôže stratiť. Zastávajú názor, že referenčným bodom je moment uzavretia zmluvy.

37. Žalovaný sa naopak odvoláva na „dynamický“ prístup k pojmu spotrebiteľ, pričom Komisia tento prístup nenamieta. Podľa tohto prístupu by malo byť postavenie spotrebiteľa určené v momente podania žaloby.

38. Chápem, že najdôležitejšími sú úvahy o predvídateľnosti a legitímnej dôvere účastníkov zmluvy. Účastníci zmluvy by preto mali mať možnosť dovolávať sa postavenia druhého účastníka konania, ktoré bolo stanovené v čase uzavretia zmluvy.

39. Vo všeobecnosti a skôr vo výnimočných prípadoch by však „dynamický“ prístup k postaveniu spotrebiteľa nemal byť úplne vylúčený. Mohlo by to byť relevantné v prípade, že zmluva nešpecifikuje svoj cieľ, alebo je otvorená rôznym použitiam a je uzavretá na dlhšiu dobu, alebo dokonca na neurčito. Je pravdepodobné, že v takýchto prípadoch sa účel, na ktorý sa používa určitá zmluvná služba, môže zmeniť nielen čiastočne, ale dokonca úplne.

40. Predstavme si, že slečna Smithová uzavrie zmluvu týkajúcu sa poskytovania služieb elektronickej komunikácie, ako napríklad mailový účet. Po uzavretí zmluvy ho slečna Smithová používala len na súkromné účely. Neskôr však začala účet používať na svoje podnikateľské účely. Po desiatich rokoch používala služby elektronickej komunikácie výlučne na obchodné účely. Ak pôvodné zmluvné podmienky nevyklúčujú takéto používanie a počas týchto desiatich rokov nedošlo k obnoveniu, zmene alebo doplneniu zmluvy, môže sa takéto používanie naďalej označovať za „súkromné“?

41. Podľa môjho názoru by sa takéto následné zmeny použitia nemali úplne vylúčiť, keďže zmeny môžu nastať. Mali by však byť obmedzené len na výnimočné prípady. Spravodlivým a správnym predpokladom zostáva, že rozhodujúcim je účel, na ktorý bola zmluva pôvodne uzavretá. Vtedy a len vtedy, ak zo skutočností prípadu jasne vyplýva, že tento predpoklad už neplatí, je možné postavenie spotrebiteľa opätovne posúdiť.

¹¹ Pozri, pokiaľ ide o články 13 až 15 Bruselského dohovoru, rozsudok z 20. januára 2005, Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, bod 39).

c) Predbežný záver

42. Z vyššie uvedených úvah vyplýva, že hlavným prvkom, na základe ktorého sa má posudzovať postavenie spotrebiteľa na účely článkov 15 a 16 nariadenia č. 44/2001, je povaha a účel zmluvy, ktorej sa nároky) týka(jú). V zložitých prípadoch, keď sú povaha a účel zmluvy zmiešané, teda sú súkromné aj súvisiace s podnikaním, je potrebné posúdiť, či sa podnikateľský „obsah“ môže považovať len za okrajový. Ak je to tak, postavenie spotrebiteľa je možné ponechať. Okrem toho by nemalo byť vylúčené, že sa v niektorých výnimočných situáciách môže postavenie jedného z účastníkov zmluvy v dôsledku neurčitého obsahu a prípadne dlhého trvania zmluvy časom zmeniť.

2. Spotrebiteľ používajúci sociálne siete

43. Uplatňovanie vyššie uvedených zásad v súvislosti so sociálnymi médiami nie je úplne jednoduché a). Navyše nedostatok informácií o presnej povahe zmluvných vzťahov v konaní vo veci samej posúdenie sťažuje b). Budem sa však snažiť pomôcť vnútroštátnemu súdu tým, že uvediem prípadné možnosti, ktoré môžu s výhradou overenia ďalších skutkových okolností existovať c).

a) O dvoch možnostiach a zmiešaných postaveniach

44. Platformy sociálnych médií, akým je Facebook, nezapadajú jednoducho do čierno-bielych definícií uvedených v nariadení č. 44/2001. Článok 15 ods. 1 tohto nariadenia stanovuje hranicu medzi tým, kto je a kto nie je spotrebiteľom. Množstvo skutočných používaní a používateľov Facebooku sa však vymyká tejto dvojitej klasifikácii.

45. Existujú samozrejme aj jasné prípady. Na jednej strane existuje profil dospelujúceho človeka s mnohými selfie fotkami s komentármi obsahujúcimi viac emotikonov a interpunkčných znamienok ako slov. Zahŕňa jedinečný, ale určite neprofesionálny sociálny svet meraný počtom prijatých „lajkov“ od priateľov na Facebooku. Na druhej strane existuje zjavne komerčná prezentácia veľkej spoločnosti, ktorá napriek tomu, že používa Facebook ako prostriedok reklamy, dokáže mať prekvapujúci počet „priateľov“ a „sledovateľov“ (followerov).

46. Medzi týmito dvomi spektrami, jedným jasne súkromným a druhým zjavne profesionálnym, však existuje päťdesiat odtieňov (Facebookovej) modrej. Napríklad facebookové konto, ktoré je súkromné, môže byť použité tiež na účely vlastnej prezentácie s profesionálnym dosahom alebo účelom. Každý môže zverejniť svoj profesionálny úspech a aktivity (akoby) profesionálnej povahy a zdieľať ich so skupinou „priateľov“. Profesionálny obsah v podobe komunikácie verejných prejavov alebo publikácií sa môže stať dokonca dominantným a môže sa zdieľať s obrovskými skupinami „priateľov“, „priateľových priateľov“ alebo sa stať úplne „verejným“.

47. Je to tak nielen v prípade hudobných umelcov, futbalistov, politikov a sociálnych aktivistov, ale tiež v prípade akademikov alebo viacerých iných profesií. Predstavme si všestranného profesora fyziky, ktorý si pôvodne zriadil facebookové konto, aby mohol zdieľať len svoje osobné fotografie s priateľmi. Postupne však začne zverejňovať informácie o svojom novom výskume. Informuje o jeho novinkách, prednáškach a iných verejných vystúpeniach. Je tiež vášnivým kuchárom a fotografom, ktorý zverejňuje mnoho receptov spolu s fotografiami z konferenčných miest po celom svete. Niektoré z týchto fotografií majú umeleckú hodnotu a sú ponúkané na predaj. Všetko je to spestrené obrázkami jeho milovaných mačiek a vtipnými komentármi k (aktuálnej) politickej situácii, pričom tieto posledné komentáre získavajú médiá a vyzývajú na rozhovory v rámci celej Európy.

48. Zastávam názor, že takéto spôsoby používania facebookového konta nemajú profesionálny alebo obchodný charakter. Povaha sociálnej siete, ktorej cieľom je osobný rozvoj a komunikácia, môže takmer nevyhnutne viesť k situácii, keď profesionálny svet jednotlivca prenikne do tejto siete. Všetky tieto rozmery sú však jasne výrazom osoby a osobnosti. Hoci je zrejmé, že niektoré z týchto spôsobov použitia prispievajú k „vlastnej propagácii“ a zlepšovaniu profesionálneho postoja, môžu tak urobiť len v dlhodobom horizonte. Ich cieľom nie je vznik okamžitého komerčného výsledku.

49. Naopak, v súčasnosti existujú profesie, ktoré spájajú súkromnú a profesionálnu oblasť v internetovej komunikácii, najmä na sociálnych sieťach. Môžu existovať aplikácie, ktoré chcú navonok pôsobiť súkromne, ale majú čisto komerčný charakter. Marketingové subjekty v oblasti sociálnych médií, „výrobcovia spotrebiteľia“ (profesionálni spotrebiteľia) alebo manažéri spolkov môžu svoje osobné účty používať na sociálnych sieťach ako hlavný pracovný nástroj.¹²

50. Napriek niektorým diskusiám súvisiacim s prejednávanej vecou si nie som istý, že riešenie takýchto zložitých scenárov je v prejednávanej veci nutné. Na základe skutočností uvedených vnútroštátnym súdom používal žalobca svoje facebookové *konto* od roku 2008 do roku 2010 *výlučne na súkromné účely*. Od roku 2011 používal tiež facebookovú *stránku*. Zdalo by sa teda, že tak pôvodné, ako aj súčasné používanie facebookového konta má čisto súkromnú povahu. Čo však nie je jasné a je potrebné riešiť, je presný vzťah medzi facebookovým kontom a facebookovou stránkou a zodpovedajúca povaha zmluvného vzťahu medzi žalobcom a žalovaným.

b) O facebookovom konte a facebookovej stránke

51. Žalobca a žalovaný boli vyzvaní, aby na pojednávaní vysvetlili zmluvné komplikácie facebookového konta a facebookovej stránky. Obidvaja však obhajovali nezlučiteľné stanoviská. Žalobca tvrdí, že existujú dve samostatné zmluvy pre facebookovú stránku a facebookové konto, keďže používateľ musí súhlasiť s rozdielnymi zmluvnými podmienkami. Ďalej tvrdí, že facebookové konto je osobné a facebookovú stránku môžu spravovať rôzne osoby. Žalobca v skutočnosti tvrdí, že facebookovú stránku, ktorú zriadil, opustil a už nie je jedným z jej správcov. Žalovaný však uvádza, že facebookové konto a facebooková stránka sú súčasťou jedného a toho istého zmluvného vzťahu. Facebookovú stránku nie je možné vytvoriť bez facebookového profilu, pričom stránka a profil sú neoddeliteľnou súčasťou pôvodného facebookového konta.

52. To, či sú žalobca a žalovaný viazaní jednou alebo viacerými zmluvami a či sa sporné nároky uplatnené žalobcom týkajúce sa porušenia súkromia a osobných údajov týkajú výlučne facebookového konta alebo tiež facebookovej stránky, sú otázky, na ktoré sa snaží získať odpoveď vnútroštátny súd. Pomôcť vnútroštátnemu súdu by v tomto ohľade mohli niektoré informácie uvedené v spise, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, ako aj pripomienky predložené oprávnenými subjektmi.

53. Po prvé facebookové konto je zriadené prijatím všeobecných podmienok facebookovej služby. Po druhé Facebook ponúka ďalšie služby, ktoré majú k dispozícii tí užívatelia, ktorí už majú facebookové konto. Jednou z týchto služieb je možnosť otvoriť si facebookové stránky, ktoré sú určené na podnikateľské, obchodné alebo profesionálne účely. Vzhľadom na to, že na vytvorenie facebookovej stránky je potrebné facebookové konto, zdá sa, že je potrebné prijať dodatočné zmluvné podmienky. Po tretie facebookové konto sa vo všeobecnosti môže vo svojej základnej podobe (facebookový profil, vrátane „časovej osi“ alebo „plochy“, obrázkov a priateľov) používať na súkromné účely, pričom

¹² Such „influencers“ may be defined as „everyday, ordinary internet users who accumulate a relatively large following on blogs and social media through the textual and visual narration of their personal lives and lifestyles, engage with their following in digital and physical spaces, and monetise their following by integrating ‚advertorials‘ into their blog or social media posts“, (takéto „ovplyvňujúce osoby“ môžu byť definované ako „obyčajní používatelia bežného internetu, ktorí majú relatívne veľké množstvo sledovateľov na blogoch a v sociálnych médiách prostredníctvom textového a vizuálneho zdieľania ich osobného života a životného štýlu, ktorí zapájajú svojich sledovateľov do digitálnych a fyzikálnych svetov a zdieľania speňajú vkladáním ‚reklám‘ do ich blogov alebo sociálnych médií“); ABIDIN, C.: Communicative Intimacies: Influencers and Perceived Interconnectedness. In: *Ada: A Journal of Gender, New Media, a Technology*, 8. vydanie, 2015, s. 29.

profesionálne použitie nie je vylúčené. Žalovaný však vo svojich písomných pripomienkach uviedol, že podľa bodu 4.4 podmienok používania z roku 2013 používateľa súhlasia s tým, že nebudú využívať „svoju osobnú časovú os najmä na účely komerčného zisku a využívať na takéto účely facebookovú stránku“.

c) Možnosti

54. Na základe zistení vnútroštátneho súdu teda prichádzajú do úvahy dve situácie. Prvá: existovali dve samostatné zmluvy (jedna pre facebookové konto a druhá pre facebookovú stránku). Druhá: existovala jediná zmluva zahŕňajúca obidva „produkty“.

55. Ak by existovali *dve samostatné zmluvy* a ak by sa predmetné nároky *týkali facebookového konta*, postavenie žalobcu ako spotrebiteľa by sa muselo určiť výlučne vzhľadom na povahu a účel zmluvy týkajúcej sa tohto konta. Použitie facebookovej stránky nemení priznané postavenie spotrebiteľa v súvislosti s facebookovým kontom.

56. Žalobca by teda mal postavenie spotrebiteľa, ak by, ako to vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, používal svoje facebookové *konto* na súkromné účely počas príslušného obdobia. Z osobitného a objektívneho posúdenia postavenia spotrebiteľa vyplýva, že skutočnosť, že žalobca sa špecializoval na akademickej úrovni a že vykonáva činnosti súvisiace s jeho vlastnými nárokmi voči Facebooku, nie je sama osebe určujúca. Znalosti, skúsenosti, občianska angažovanosť alebo získanie určitej povesti z dôvodu súdnych sporov, samy osebe nebránia v tom, aby sa daná osoba považovala za spotrebiteľa.

57. Zastávam názor, že tento záver by zostal rovnaký aj v prípade, že obidve zmluvy boli prepojené vo forme hlavnej zmluvy (facebookové konto) a vedľajšej súvisiacej zmluvy (facebooková stránka). V prípade dvoch samostatných zmlúv, hoci aj úzko prepojených, nemôže povaha vedľajšej zmluvy zmeniť povahu hlavnej zmluvy.¹³

58. Ak by existovala *iba jedna zmluva* zahŕňajúca facebookové konto a facebookovú stránku, potom by posúdenie vo veci Gruber bolo relevantné. Podľa tohto posúdenia by vnútroštátny súd musel preskúmať, do akej miery by sa mohol profesionálny obsah považovať za *zanedbateľný*.

59. V súvislosti s rozsudkom vo veci Gruber je potrebné zdôrazniť dva ďalšie body. Po prvé zastávam názor, že cieľom vo veci Gruber a tým, čo má zostať zanedbateľným v rámci jednej zmluvy, sú činnosti majúce okamžitý komerčný cieľ a dopad v zmysle štruktúrovanej a ziskovej činnosti, ktorá je cieľom tohto používania. Po druhé v prípade, že povaha a účel zmluvy nevyplývajú zo všeobecných podmienok zmluvy a ak na základe zistených skutočností došlo k jasnej zmene postavenia, v rámci ktorého žalobca použil túto jedinou zmluvu, je potrebné posúdiť prípadnú dynamiku zmluvného vzťahu.

60. V prípade obidvoch posúdení sa však v osobitnom kontexte sociálnych médií vyžaduje určitá flexibilita,¹⁴ keď viaceré použitia týkajúce sa profesionálnej povesti a postoja predstavujú rozšírenie osobnosti používateľa. Ak tam nie je žiadny priamy a okamžitý komerčný dopad, potom zostáva takéto používanie súkromným použitím.

¹³ Pozri analogicky rozsudok z 3. septembra 2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, bod 29).

¹⁴ Pozri body 44 až 50 vyššie.

d) Predbežný záver

61. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy a s výhradou overení vnútroštátnym súdom sa zdá, že žalobca sa môže považovať za spotrebiteľa, pokiaľ ide o *jeho vlastné nároky* vyplývajúce zo súkromného používania *jeho* facebookového konta.

62. Navrhujem preto Súdnemu dvoru, aby na prvú otázku odpovedal tak, že článok 15 ods. 1 nariadenia (ES) č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že vykonávanie činností, akými je publikovanie kníh, prednášanie, prevádzkovanie webových stránok alebo zbierky na uplatnenie nárokov, nevedú k strate postavenia spotrebiteľa v súvislosti s nárokmi týkajúcimi sa jeho vlastného facebookového konta používaného na súkromné účely.

B. O druhej otázke: právomoc vo veciach postúpených nárokov

63. Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd pýta Súdneho dvora, či sa spotrebiteľ môže odvolávať na osobitný súd v mieste bydliska spotrebiteľa podľa článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001, nielen vo vzťahu k jeho vlastným nárokom, ale tiež vo vzťahu k *nárokom*, ktoré mu *postúpili* iní spotrebiteľia s bydliskom v tom istom členskom štáte, v iných členských štátoch a tretích štátoch. Vnútroštátny súd sa na túto možnosť pýta najmä v prípade, že žalobcovi boli postúpené nároky vyplývajúce zo spotrebiteľských zmlúv uzavretých s tým istým žalovaným a v tej istej právnej súvislosti.

64. Žalobca a rakúska, nemecká a portugalská vláda tvrdia, že pán Schrems sa môže odvolávať na súd v mieste svojho bydliska v súvislosti s jeho vlastnými nárokmi, *ako aj* v súvislosti so *všetkými* nárokmi, ktoré mu postúpili iní spotrebiteľia (nezávisle od miesta bydliska postupcov).

65. Žalovaný zastáva opačný názor: súd spotrebiteľa sa neuplatňuje v prípade postúpených nárokov. Jedine účastník zmluvného vzťahu môže využiť osobitný súd podľa článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001. Aj keby sa uznalo, že žalobca je spotrebiteľom, toto postavenie nemá, pokiaľ ide o postúpené nároky.

66. Komisia súhlasí so žalovaným, podľa ktorého žalobca nemôže žalovať na súde v *mieste* jeho bydliska práva, ktoré mu postúpili spotrebiteľia, ktorí majú bydliská v iných členských štátoch alebo v tretích štátoch. Osobitný súd spotrebiteľa podľa článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 sa však môže podľa Komisie uplatniť v prípade nárokov postúpených inými rakúskymi spotrebiteľmi, aj to aj v prípade, že majú bydlisko v inej časti tohto členského štátu.

67. Musím uznať, že neviem, ako mohol byť zlúčený výklad článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 navrhnutý žalobcom s textom a logikou tohto ustanovenia. Žalobca vo svojich podaniach predkladá mnohé zaujímavé návrhy týkajúce sa potreby kolektívnej žaloby na účely ochrany spotrebiteľov v rámci Európskej únie. Zastávam však názor, že väčšina týchto argumentov, akokoľvek môžu byť významné z politického hľadiska, sa týka skôr úvah budúcej právnej úpravy, pričom dodnes platná právna úprava ich podporuje len v obmedzenom rozsahu.

68. Začnem tým, že ponúknem stručné, ale v kontexte prejednávanej veci veľmi potrebné vysvetlenie týkajúce sa povahy konania vo veci samej a rozsahu druhej prejudiciálnej otázky položenej Súdnemu dvoru (pododdiel 1). Následne posúdim otázku založenú na doslovnom, systematickom a teleologickom výklade príslušných ustanovení (pododdiel 2) a nakoniec sa budem zaoberať všeobecnými politickými argumentmi žalobcu (pododdiel 3).

1. Úvodné úvahy

a) Kolektívne žaloby „podľa rakúskeho práva“

69. Kvalifikovanie klasickej žaloby sa môže samozrejme líšiť v závislosti od presnej definície, ktorá bola prijatá. Musím však uznať, že pri skúmaní textu a fungovania vnútroštátneho ustanovenia týkajúceho sa prejednávanej veci, teda § 227 ZPO, mám problém odkazovať na toto ustanovenie ako na nástroj „kolektívnej žaloby“, ¹⁵ hlavne pokiaľ ide o pravidlá územnej právomoci.

70. Na základe viacerých pripomienok predložených Súdnemu dvoru vyplýva, že § 227 ods. 1 ZPO umožňuje, aby boli rôzne nároky jedného žalobcu proti tomu istému žalovanému prejednané spoločne v rámci toho istého konania za predpokladu, že sú splnené dve podmienky. Po prvé súd konajúci vo veci musí mať právomoc vo veci každého jednotlivého nároku, vrátane jeho územnej právomoci. Po druhé každý z nárokov musí byť možné posúdiť v rámci toho istého konania.

71. Reálne vykonanie tohto ustanovenia je možné znázorniť skutkovými okolnosťami veci, ktorú ja považujem za hlavné rozhodnutie Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) v danej otázke. ¹⁶ V uvedenej veci postúpilo 684 spotrebiteľov, ktorí tvrdili, že úrokové sadzby ich spotrebiteľských úverov porušili uplatniteľné právne predpisy, svoje pohľadávky voči príslušnej banke právnickej osobe Bundeskammer für Arbeiter und Angestellte (Spolková komora pre pracovnoprávne veci). Pri rozhodovaní o právnej otázke na úrovni odvolacieho súdu sa Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) zhodol na tom, že tieto nároky mohli byť spojené do jedného konania. Rozsudok sa však týkal výlučne otázky vecnej právomoci. Uvedený súd jasne uviedol, že územná právomoc rakúskeho súdu konajúceho vo veci nebola nikdy sporná. ¹⁷

72. Z tohto dôvodu v prípade, že sú splnené podmienky uvedené v § 227 ods. 1 ZPO, je možné pružne zaobchádzať v určitom zmysle, tak ako to naznačuje § 227 ods. 2 ZPO, s otázkami právomoci *ratione materiae*, nie však *ratione loci*.

73. Stručne povedané, chápem, že podľa vnútroštátneho práva nie je § 227 ZPO dostatočným právnym základom ani pre zmenu medzinárodnej právomoci, ani pre zriadenie nového súdu pre spotrebiteľa postupníka.

15 Bolo naznačené, že aj keď toto ustanovenie nebolo navrhnuté s cieľom vytvoriť systém kolektívneho uplatnenia nárokov, v praxi slúžilo ako užitočný nástroj na vznik mechanizmu *sui generis* pre kolektívne uplatňovanie nárokov prostredníctvom postúpenia podobných nárokov viacerých osôb tretej osobe, ktorá ich spojí a predloží v rámci jedného konania. Hoci sa tento systém používa bežne pri postúpeniach spotrebiteľským organizáciám, nároky môžu byť postúpené aj jednotlivcovi. Ďalej pozri napríklad MICKLITZ, H.-W., PURNHAGEN, K. P.: *Evaluation of the effectiveness and efficiency of collective redress mechanism in the European Union - Country report Austria*, 2008, a STEINDL, B. H.: *Class Action and Collective Action in Arbitration and Litigation – Europe and Austria*. In: *NYSBA International Section Seasonal Meeting 2014, Rebuilding the Transatlantic Marketplace: Austria and Central Europe as Catalysts for Entrepreneurship and Innovation*. <http://www.nysba.org>.

16 OGH 12.7.2005, 4 Ob 116/05w.

17 OGH 12.7.2005, 4 Ob 116/05w, bod 1 (s. 3 – 5). Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) tiež dodal, že spojenie nárokov rôznymi osobami prostredníctvom takéhoto postúpenia nárokov („Inkassoession“) na žalobcu podľa § 227 ZPO je prípustné iba vtedy, ak majú nároky podobný právny základ a otázky, ktoré je potrebné posúdiť, sa týkajú v podstate tých istých skutkových alebo právnych otázok, aké sa týkajú hlavnej otázky alebo prejudiciálnej otázky spoločnej pre všetky nároky.

b) Štruktúra prejednávanej veci

74. Je potrebné zdôrazniť druhý prvok. Vec prejednaná na vnútroštátnom súde je koncipovaná ako *postúpenie nároku* vyplývajúceho zo zmluvy: žalobcovi boli postúpené viaceré nároky, ktoré sa svojim obsahom zhodovali s nárokmi žalobcu proti žalovanému. Žalobca teda vstúpil do práv a povinností týchto ostatných používateľov Facebooku, len pokiaľ išlo o konkrétne postúpené nároky. Zmluvy medzi týmito používateľmi a žalovaným zostávajú platné, pokiaľ ide o všetky ostatné záležitosti medzi pôvodnými účastníkmi zmluvy. Z procesného hľadiska je žalobca (ktorý je postupníkom) jediným žalobcom v konaní vo veci samej.

75. V tomto kontexte sa žalobca v zásade prikláňa k vytvoreniu druhej úrovne osobitnej právomoci *výlučne* na základe článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001. Nespochybňuje zachovanie pôvodného osobitného súdu „v mieste spotrebiteľa“ postupcu, čo znamená, že pôvodní postupcovia môžu potenciálne naďalej žalovať žalovaného, pokiaľ ide o ostatné časti zmluvy, ktoré neboli postúpené, v mieste ich bydliska. Žalobcovi ide v tomto prípade v podstate o to, aby bolo možné opätovne použiť osobitný súd spotrebiteľa uvedený v článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 na vytvorenie druhého osobitného súdu, tentokrát pre postupníka a postúpené pohľadávky.

76. Vzhľadom na to je trochu prekvapujúce, že na podporu svojho tvrdenia sa žalobca odvoláva na zásady efektivity a ekvivalencie týkajúce sa vyššie uvedeného rakúskeho mechanizmu. Tieto zásady obmedzujú procesnú autonómiu členských štátov. Nerozumiem, ako by mohli byť v prejednávanej veci relevantné na účely stanovenia súdnej právomoci. O to viac, že vnútroštátne právo neupravuje vznik medzinárodnej právomoci, na ktorú sa žalobca odvoláva.

2. Výklad práva v jeho súčasnej podobe

77. Z obidvoch predbežných objasnení uvedených v predchádzajúcej časti je zrejmé, že vec žalobcu je postavená a spadá výlučne na výklade článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001. Môže toto ustanovenie samo osebe stanoviť novú, osobitnú oblasť právomoci inému spotrebiteľovi, ktorý nebol účastníkom pôvodnej spotrebiteľskej zmluvy?

a) Znenie

78. Žalobca tvrdí, že spotrebiteľ, ktorý si uplatňuje nárok, nemusí byť nutne tým istým spotrebiteľom, ktorý je účastníkom spotrebiteľskej zmluvy. Spoločne s nemeckou vládou tvrdí, že článok 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 odkazuje na „[akéhokoľvek] spotrebiteľa“ ako na osobu, ktorá si môže uplatniť nároky a neodkazuje na „[konkrétneho] spotrebiteľa“. Žalobca ďalej tvrdí, že požadovať, aby účastníci zmluvy boli tiež účastníkmi konania, by podmieňovalo uplatnenie článku 16 ods. 1 nepísanou podmienkou *contra legem*, ktorú nariadenie nepripúšťa.

79. Toto tvrdenie nie je presvedčivé. Znenie článkov 15 a 16 nariadenia č. 44/2001 jasne zdôrazňuje význam identity účastníkov konkrétneho zmluvného vzťahu pri určení uplatniteľnosti týchto ustanovení.

80. Po prvé vyvodíť takéto dôležité závery z jednoduchého použitia neurčitého člena na začiatku vety sa zdá byť trochu prehnané. Tieto závery sa začínajú rúcať pri prezretí ostatných jazykových verzií, najmä v prípade slovanských jazykoch, ktoré nepoužívajú (ne)určité členy a kde takéto rozlíšenie neexistuje. Dokonca aj v jazykoch, v ktorých existujú členy a ktoré používajú takéto rozlíšenia, by to bolo dosť logické, keďže, ak je slovo „spotrebiteľ“ použité vo vete prvýkrát, použije sa „neurčitý člen“, avšak pri druhom odkaze na toho istého spotrebiteľa sa už použije „určitý člen“.

81. Po druhé znenie článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 je jasné: „spotrebiteľ môže žalovať *druhého účastníka zmluvy*“.¹⁸ V tom istom zmysle článok 16 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 stanovuje, že „*druhý účastník zmluvy* môže žalovať spotrebiteľa len na súdoch členského štátu, v ktorom má spotrebiteľ bydlisko“¹⁹.

82. Znenie týchto ustanovení jasne odkazuje na druhého účastníka zmluvy. Z toho vyplýva, že osobitný súd je vždy obmedzený na konkrétnych a osobitných účastníkov zmluvy. V dôsledku toho by oddelenie účastníkov zmluvy od zmluvy bolo v rozpore s prirodzeným výkladom týchto ustanovení. Súhlasím preto s názorom, ktorý vyslovil generálny advokát Darmon, podľa ktorého výraz „spotrebiteľ môže žalovať“ naznačuje, že ochrana je udelená „*výslovne iba vtedy, ak je spotrebiteľ osobne žalobcom alebo žalovaným v konaní*“²⁰.

b) Kontext

83. Existujú tri ďalšie systematické tvrdenia, ktoré podporujú stanovisko smerujúce proti návrhu žalobcu oddeliť účastníkov konania a účastníkov zmluvného vzťahu.

84. Po prvé je logické, že článok 16 sa má vykladať v spojení s článkom 15 nariadenia č. 44/2001. Neskôr uvedený článok definuje rozsah uplatnenia oddielu 4, ktorý je venovaný právomoci vo veciach spotrebiteľských zmlúv. Súdny dvor rozhodol, že „článok 15 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 sa uplatňuje v prípade, ak sú splnené tri podmienky: po prvé: *jedna zo zmluvných strán je v postavení spotrebiteľa* konajúceho na účely, ktoré nie je možné považovať za súčasť podnikania alebo povolania; po druhé: *zmluva medzi takýmto spotrebiteľom a podnikateľom* bola skutočne uzavretá, a po tretie: *takáto zmluva patrí do jednej z oblastí uvedených v odseku 1 písm. a) až c) tohto článku 15*“²¹.

85. Výklad, podľa ktorého článok 16 nariadenia č. 44/2001 zahŕňa nároky uplatnené spotrebiteľom na základe spotrebiteľských zmlúv uzavretých *inými* spotrebiteľmi, by pretrhol logickú spojitosť medzi článkami 15 a 16 nariadenia č. 44/2001. Rozšíril by rozsah osobitnej oblasti právomoci nad rámec prípadov výslovne uvedených v týchto ustanoveniach.

86. Ako bolo preskúmané v bodoch 28 až 34 týchto návrhov v súvislosti s prvou prejudiciálnou otázkou a ako to uznal žalobca, cieľom osobitnej oblasti právomoci spotrebiteľa je ochrana osoby v postavení spotrebiteľa v rámci danej zmluvy. Bolo by preto trochu paradoxné oslabiť toto úzke prepojenie medzi postavením spotrebiteľa a danou zmluvou tým, že sa prizná osobitný súd spotrebiteľa na základe nároku vyplývajúceho zo zmluvy uzavretej inou osobou.

18 Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

19 Kurzívou zvýraznil generálny advokát. Možno dodať, že by bolo celkom zaujímavé vedieť, čo by potom znamenal návrh žalobcu v súvislosti s výkladom článku 16 ods. 2 nariadenia, ktorý začína tiež s neurčitým členom, ale stanovuje opačný scenár ako ten v článku 16 ods. 1: „Proceedings may be brought against a consumer by the other party to the contract only in the courts of the Member State in which the consumer is domiciled“. V iných jazykových verziách sa zrejme použili určité členy. To potvrdzuje, že z použitia určitého alebo neurčitého člena v danom kontexte nemožno vyvodit' zásadný záver.

20 Zvýraznené v origináli. Návrhy, ktoré predložil generálny advokát Darmon vo veci Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1992:410, bod 26 a poznámka pod čiarou 9) týkajúce sa článku 14 Bruselského dohovoru.

21 Pozri napríklad rozsudky zo 14. marca 2013, Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165 bod 30), a z 28. januára 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, bod 23). Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

87. Po druhé na rozdiel od článku 5 ods. 1 nariadenia č. 44/2001, ktorý odkazuje na „zmluvné veci“ bez akéhokoľvek bližšieho označenia totožnosti účastníkov zmluvy, článok 16 ods. 1 nariadenia je oveľa presnejší a obmedzenejší. Neskôr uvedené ustanovenie výslovne uvádza spotrebiteľa a druhého účastníka zmluvy. Výklad článku 5 ods. 1 v skutočnosti umožňuje väčšiu voľnosť a pružnosť z hľadiska totožnosti žalobcu za predpokladu, že záväzok bol prevzatý slobodne.²² V niektorých prípadoch umožňuje vymáhanie zmluvných záväzkov tretím účastníkom, ktorý nebol pôvodným účastníkom zmluvy. Zjavne odlišné a užšie znenie článku 16 ods. 1 však neumožňuje takýto výklad.

88. Po tretie súd spotrebiteľa stanovený v článkoch 15 a 16 nariadenia č. 44/2001 predstavuje odchýlku nielen zo všeobecného pravidla právomoci stanoveného v článku 2 ods. 1 nariadenia (ktoré priznáva právomoc súdom členského štátu, na území ktorého má žalovaný bydlisko), ale tiež z pravidla osobitnej právomoci v zmluvných veciach, uvedeného v článku 5 ods. 1 nariadenia (podľa ktorého má právomoc súd podľa miesta zmluvného plnenia, na ktorom sa nárok zakladá). V dôsledku toho by sa články 15 a 16 nariadenia č. 44/2001 nemali vykladať tak, že rozširujú právomoc *forum actoris* mimo situácií, pre ktoré boli výslovne stanovené.²³

c) Účel

89. Tvrdenie žalobcu je založená na teleologickej argumentácii. Tieto tvrdenia možno zoskupiť do troch kategórií.

90. Po prvé žalobca tvrdí, že keďže postupca a postupník sú spotrebiteľmi, obaja si zaslúžia ochranu. Cieľ predmetného ustanovenia, ktorým je ochrana zraniteľnejšej strany, by vylučoval výklad, podľa ktorého by účastníci zmluvy mali byť rovnakí ako účastníci sporu.

91. Po druhé, pokiaľ ide o cieľ predvídateľnosti súdu, ktorý všeobecne sleduje nariadenie č. 44/2001, žalobca tvrdí, že žalovaný nemá legitímnu dôveru týkajúcu sa existencie konkrétneho súdu. Istota súdu spotrebiteľa je obmedzená, pretože spotrebiteľ môže svoje bydlisko vždy zmeniť. Je teda irelevantné, či sa súd zmení z dôvodu zmeny bydliska alebo prevodu práv postúpením. Navyše Facebook riadi svoje aktivity (v zmysle článku 15 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 44/2001) po celom svete, vrátane Rakúska. Žalovaný teda mohol predvídať, že nároky budú uplatnené pred rakúskymi súdmi.

92. Po tretie žalobca uviedol, že článok 16 nariadenia č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že umožňuje súdu spotrebiteľa postupníka podporovať kolektívne uplatnenie postúpených nárokov z dôvodov súvisiacich so zraniteľnosťou spotrebiteľov, účinnou súdnou ochranou a s potrebou zabrániť šíreniu paralelných konaní.

93. Argumenty týkajúce sa cieľa ochrany spotrebiteľa ako slabšej strany (bod 1) a argumenty týkajúce sa predvídateľnosti súdu a zabránenia paralelných konaní (bod 2) sú argumentmi, ktoré sú podľa môjho názoru relevantné v rámci nariadenia č. 44/2001 v jeho súčasnom znení. Skôr než dospejem k záveru v otázke územnej právomoci (bod 3), v zostávajúcej časti tohto oddielu preto preskúmam každý z týchto argumentov.

²² Pozri, pokiaľ ide o článok 5 bod 1 Bruselského dohovoru, napríklad rozsudok z 5. februára 2004, Frahuil (C-265/02, EU:C:2004:77, bod 24 a citovaná judikatúra). Pozri, pokiaľ ide o článok 5 ods. 1 nariadenia č. 44/2001, rozsudky zo 14. marca 2013, Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, bod 46); z 28. januára 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, bod 39), a z 21. apríla 2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, bod 36). Pozri tiež moje návrhy vo veci Flightright a i. (C-274/16, C-447/16 a C-448/16, EU:C:2017:787, body 53 až 55).

²³ Pozri v tomto zmysle napríklad rozsudok zo 14. marca 2013, Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165 bod 26 a citovaná judikatúra).

1) Cieľ „ochrany slabšieho účastníka“

94. Žalobca tvrdí, že jeho stanovisko týkajúce sa správneho výkladu článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 sa zakladá na ustálenej judikatúre Súdneho dvora, podľa ktorej rozhodujúcim prvkom uplatnenia osobitnej právomoci spotrebiteľov je teoretická schopnosť byť chránený.²⁴

95. Vo všeobecnosti musím uznať, že Súdny dvor pri výklade ustanovení týkajúcich sa osobitnej právomoci spotrebiteľa v nariadení č. 44/2001 kládol zásadný význam cieľu ochrany spotrebiteľov ako slabších účastníkov. Pokiaľ však ide o konkrétne právne návrhy, nemôžem súhlasiť s judikatúrou tak, ako ju predložil žalobca.

96. Po prvé Súdny dvor už mal príležitosť posúdiť, či je *forum actoris* spotrebiteľov uplatniteľný na postupníkov nárokov spotrebiteľov, ktorí samotní nie sú účastníkmi zmluvy. Súdny dvor vo veciach Henkel a Shearson Lehman Hutton rozhodol, že osobitná právomoc spotrebiteľa sa *neuplatňovala* na právnické osoby konajúce ako postupníci spotrebiteľa. Súdny dvor však dospel k tomuto záveru nielen preto, ako to uvádza žalobca, že tieto právnické osoby (súkromná spoločnosť a združenia spotrebiteľov) neboli „slabšími účastníkmi“, ale tiež preto, ako je to jasne uvedené v obidvoch rozhodnutiach, lebo tieto osoby neboli samy osebe účastníkmi zmluvy.²⁵

97. Po druhé sa podľa žalobcu judikatúra Súdneho dvora opiera o abstraktnú potrebu ochrany spotrebiteľa ako o rozhodujúci prvok určenia súdu bez ohľadu na povahu nárokov. Rakúska vláda a žalobca odkázali v tejto súvislosti na rozsudok Súdneho dvora vo veci Vorarlberger Gebietskrankenkasse, v ktorej bolo uvedené, že na rozdiel od inštitútov sociálneho zabezpečenia „taký zákonný cesionár nárokov priamo poškodeného, ktorého samotného možno považovať za slabšieho účastníka, musí mať možnosť využiť osobitné pravidlá súdnej právomoci určené týmito ustanoveniami. Tak je to najmä v prípade dedičov obete dopravnej nehody...“²⁶.

98. Keďže odkaz na tento rozsudok môže byť naďalej relevantný vzhľadom na nedávny rozsudok Súdneho dvora vo veci MMA IARD²⁷, ktorý sa značne líšil od stanoviska prijatého vo veci Vorarlberger Gebietskrankenkasse, analógia s prejednávanou vecou nie je vhodná, a to z dvoch dôvodov. Po prvé osobitná oblasť právomoci v otázkach týkajúcich sa poistenia je koncipovaná odlišne a sama osebe je oveľa rozsiahlejšia.²⁸ Po druhé, a čo je dôležitejšie, vo veci Vorarlberger Gebietskrankenkasse sa žaloba týkala zachovania *už existujúceho* osobitného súdu a možnosti podať žalobu na predmetnom súde tretím účastníkom. To, čo však žalobca v skutočnosti žiada, je *zriadenie nového* osobitného súdu pre postupníka alebo nástupcu nárokov, v situácii, kedy boli tieto nároky postúpené len na súdne účely.

2) Predvídateľnosť a predchádzanie paralelným konaniam

99. Žalobca, podobne ako aj nemecká a rakúska vláda poukázali na to, že uplatňovanie osobitnej právomoci spotrebiteľov v prípade spotrebiteľa-postupníka na všetky postúpené nároky (postúpené spotrebiteľom s bydliskom v tom istom členskom štáte, inom členskom štáte alebo v treťom štáte) neohrozuje ciele právnej istoty a predvídateľnosti. Po prvé istota súdu spotrebiteľa je obmedzená,

24 Žalobca odkazuje konkrétne na štyri rozhodnutia Súdneho dvora: rozsudky z 19. januára 1993, Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15); z 1. októbra 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555); z 15. januára 2004, Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21), a zo 17. septembra 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561).

25 Rozsudky z 19. januára 1993, Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15, bod 23), a z 1. októbra 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, body 33 a 38).

26 Rozsudok zo 17. septembra 2009 (C-347/08, EU:C:2009:561, bod 44).

27 Rozsudok z 20. júla 2017 (C-340/16, EU:C:2017:576).

28 Vec sa týkala osobitnej oblasti právomoci vo vzťahu k poškodeným v zmysle článku 11 ods. 2 nariadenia č. 44/2001. Cieľom tohto ustanovenia je doplniť do zoznamu žalobcov uvedených v článku 9 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia osoby, ktorým vznikla ujma... „bez toho, aby sa okruh týchto osôb obmedzil na osoby, ktorým vznikla ujma priamo“. Pojem „osoby, ktorým vznikla ujma“ je vhodný na to, aby zahŕňal tiež postupníkov, ktorí môžu byť považovaní za poškodených. Navyše Súdny dvor potvrdil, že pojem „slabší účastník“ je vo veciach súvisiacich s poistením vymedzený dosť široko, na rozdiel od vecí týkajúcich sa zmlúv uzavretých spotrebiteľmi alebo individuálnych pracovných zmlúv – pozri rozsudok z 20. júla 2017, MMA IARD (C-340/16, EU:C:2017:576, body 32 a 33).

pretože spotrebiteľ môže svoje bydlisko kedykoľvek zmeniť. Po druhé Facebook riadi svoje činnosti [v zmysle článku 15 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 44/2001] po celom svete, vrátane Rakúska. Táto spoločnosť teda mohla predpokladať, že sa nároky uplatnia pre rakúskymi súdmi. Po tretie „zoskupenie“ nárokov by bolo pre žalovaného dokonca výhodou, pretože by nebol vystavený rôznym nárokom v rôznych členských štátoch. Okrem toho by sa zabránilo riziku prijímania rozdielnych rozhodnutí. Žalobca navyše tvrdí, že nežiada o uznanie nového súdu, na ktorý by už aj tak nemal nárok, pretože už využil súd spotrebiteľa vo vzťahu k jeho vlastným nárokom.

100. Je pravda, že v súlade s bodom 11 odôvodnenia nariadenia č. 44/2001 musia byť pravidlá súdnej právomoci vysoko predvídateľné. Navyše podľa bodu 15 odôvodnenia „v záujme harmonického výkonu súdnictva je potrebné minimalizovať možnosť paralelných konaní a zaručiť, že sa v dvoch členských štátoch nevydajú nezlučiteľné rozsudky“.

101. Musím pripustiť, že podľa môjho názoru by požiadavka predvídateľnosti právomoci, ktorá je zakotvená v nariadení č. 44/2001 mala byť založená na skutočnostiach konkrétneho právneho vzťahu. V podstate vzniká táto otázka: ak sa budem zaoberať takýmto právnym vzťahom, aká bude medzinárodná právomoc?

102. Chápanie „predvídateľnosti“ zo strany žalobcu jasne spočíva na odlišnom prístupe. V skutočnosti preberá logiku, ktorá už bola rozvinutá na sémantickej úrovni a ktorá spočíva v tvrdení, že pokiaľ ide o predvídateľnosť, ak má podnikateľ „spotrebiteľa“ na jednom súde, musí byť tiež schopný rozumne predvídať, že môže byť žalovaný „akýmkoľvek spotrebiteľom“ alebo dokonca „všetkými jeho spotrebiteľmi“ na danom súde.

103. S týmto nesúhlasím. Aj za predpokladu, že by názor, ktorý zastáva žalobca, bol prijatý, čo nie je, zostali by tu viaceré problémy.

104. Po prvé, ako uvádza žalovaný, existujú dôležité úvahy spojené s právnou istotou – riziko tzv. forum shopping.

105. Je pravda, že miesto bydliska spotrebiteľa nie je trvalo stanovené. Rovnako tak sa môže líšiť právo členského štátu, v ktorom má žalovaný bydlisko.²⁹ To však neznamená, že predvídateľnosť a právna istota nemajú žiadny význam. Riešenie navrhované žalobcom by umožnilo zoskupiť nároky a zvoliť si pre kolektívne žaloby miesto najvýhodnejších súdov tým, že sa všetky nároky postúpia spotrebiteľovi s bydliskom v mieste daného súdu. Žalovaný tvrdí, že takéto riešenie by mohlo viesť k nárastu cielených postúpení v prospech spotrebiteľov v mieste akéhokoľvek súdu s priaznivejšou judikatúrou, s nižšími súdnymi nákladmi alebo väčšou súdnou pomocou, čo by viedlo k nadmernému zaťaženiu niektorých súdov.³⁰

106. Po druhé vznik nového súdu pre spotrebiteľa postupníka v súvislosti s nárokmi postúpenými inými spotrebiteľmi by pravdepodobne viedol k rozdrobeniu a násobeniu súdov. Na jednej strane postupník nenahrádza zmluvného postupcu. Nedochoádza k prevzatiu postavenia spotrebiteľa, ani k prevzatiu základných práv spojených so zmluvou. Postúpené nároky sú osobitne oddelené od zmluvy, a to tak, aby slúžili osobitnému cieľu súdneho sporu. Súd spotrebiteľa pôvodného postupcu by bol zachovaný v súvislosti s inými zmluvnými nárokmi, čo by viedlo k prípadnej roztrieštenosti nárokov vyplývajúcich z jednej zmluvy. Na druhej strane by bolo samozrejme možné, aby postupca postúpil rôzne práva vyplývajúce z jeho spotrebiteľskej zmluvy na rôznych postupníkov. Ak by každý z týchto postupníkov mal byť spotrebiteľom, mohlo by to viesť k paralelnému vzniku viacerých osobitných právomocí.

29 Pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. novembra 2011, Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745, bod 42).

30 Táto možnosť by mohla byť navyše do istej miery zaujímavá pre viacerých žalobcov, ktorí by mohli navrhnuť zmeny vo svojej podnikovej štruktúre (pričom nároky nebudú postúpené právnickej osobe, ale skôr fyzickej osobe, inému spotrebiteľovi).

107. Tieto obavy sú o to väčšie v prípade nárokov postúpených spotrebiteľmi s bydliskom v tretích štátoch.³¹ Možnosť podať na súd spotrebiteľa postupníka žaloby vyplývajúce zo zmlúv uzatvorených so spotrebiteľmi s bydliskom v tretích štátoch nie je v súlade so znením nariadenia č. 44/2001. Je pravda, že Súdny dvor stanovil, že nariadenie č. 44/2001 sa uplatňuje nezávisle od toho, či žalobca má alebo nemá bydlisko v treťom štáte.³² Článok 15 ods. 1 písm. c), ktorý je v prejednávanej veci relevantný, však vyžaduje, aby išlo „o zmluvu uzavretú s účastníkom, ktorý obchoduje alebo podniká v členskom štáte bydliska spotrebiteľa alebo akýmkoľvek spôsobom smeruje takéto činnosti do tohto členského štátu alebo do viacerých štátov vrátane tohto členského štátu, a zmluva spadá do rozsahu týchto činností“. Preto, aj keď článok 16 odkazuje len na „miesto bydliska spotrebiteľa“, v predchádzajúcich poznámkach sa jasne uvádza, že „toto miesto“ by malo byť v členskom štáte.

108. Nakoniec žalobca odkazuje na vec CDC Hydrogen Peroxide³³, aby zdôraznil, že Súdny dvor výslovne uznal, že kolektívna žaloba nebráni uplatneniu osobitných oblastí právomocí podľa nariadenia č. 44/2001.

109. V spomínanej veci Súdny dvor vo vzťahu k článku 5 ods. 3 nariadenia č. 44/2001 výslovne uviedol, že „postúpenie pohľadávok vykonané pôvodným veriteľom nemôže mať samo osebe vplyv na určenie súdu, ktorý má právomoc“³⁴. V dôsledku toho Súdny dvor dospel k záveru, že podmienka pre uplatnenie tejto oblasti právomoci (umiestnenie skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody) „sa musí preskúmať pre každú pohľadávku na náhradu škody nezávisle od postúpenia alebo preskupenia“³⁵.

110. V konečnom dôsledku tvrdenia predložené žalobcom v prejednávanej veci nemajú podporu v ustálenej judikatúre. Opäť platí, že hlavný rozdiel spočíva v tom, že to, o čo žalobca žiada, nie je prenesenie osobitného súdu, ale vznik nového súdu pre iného spotrebiteľa, ktorý nebol účastníkom pôvodnej zmluvy.

111. Tento postoj je v rozpore so samotnou logikou pravidla týkajúceho sa postúpenia a sukcesie. Judikatúra, na ktorú odkazuje žalobca, sa týkala otázky, či je možné osobitný (spotrebiteľský) súd zachovať, alebo či zanikne. Tvrdenie, že pre postupníka má vzniknúť nový osobitný súd, je však úplne mimo túto diskusiu.

112. Navyše otázka postúpenia a sukcesie nárokov je v kontexte nariadenia č. 44/2001 prierezovou otázkou, ktorá sa týka rôznych oblastí právomoci. Akékoľvek riešenie prijaté Súdnym dvorom v súvislosti s pravidlami postúpenia nárokov podľa článku 16 ods. 1 bude mať preto zjavne vplyv na celé nariadenie.

3) Predbežný záver (záver týkajúci sa územnej právomoci)

113. Z tohto dôvodu si nemyslím, že článok 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 je možné vykladať tak, že stanovuje nový osobitný súd pre spotrebiteľa, pokiaľ ide o podobné nároky, ktoré mu boli postúpené inými spotrebiteľmi s bydliskom v inom členskom štáte alebo tretích štátoch.

31 Neberúc do úvahy otázku uplatniteľného práva upravujúceho zmluvu uzavretú používateľmi v tretích štátoch, ktoré by v skutočnosti nemali byť rozhodujúce v otázkach právomoci (ale mohli by mať určitý význam v otázke riadneho výkonu spravodlivosti).

32 Pozri v rámci Bruselského dohovoru rozsudok z 13. júla 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, bod 57).

33 Rozsudok z 21. mája 2015 (C-352/13, EU:C:2015:335).

34 Rozsudok z 21. mája 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, bod 35). Podobne pozri rozsudok z 18. júla 2013, ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, bod 58).

35 Rozsudok z 21. mája 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, bod 36).

114. Vnútroštátny súd však položil svoju druhú otázku tiež v súvislosti s treťou kategóriou postúpených nárokov: tie, ktoré postúpili spotrebiteľia majúci bydlisko v tom istom členskom štáte. Ako uviedol vnútroštátny súd, niektoré postúpené nároky sú nárokmi iných spotrebiteľov s bydliskom v Rakúsku. Okrem toho je pravda, že znenie článku 16 ods. 1 odkazuje na *územnú* právomoc: „na súdoch podľa *miesta* bydliska spotrebiteľa“. Článok 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001, na rozdiel od Bruselského dohovoru, teda nevymedzuje len medzinárodnú právomoc, ale určuje aj vnútornú právomoc s cieľom poskytnúť širšiu ochranu spotrebiteľom.

115. Komisia vo svojich pripomienkach zdieľa obavy týkajúce sa právnej istoty a predvídateľnosti súdu, pokiaľ ide o nároky postúpené spotrebiteľmi s bydliskom v tretích štátoch a v iných členských štátoch. Pripúšťa však možnosť uplatniť súd v mieste bydliska spotrebiteľa postupníka za predpokladu, že postupca a postupník sú spotrebiteľmi, že nároky sú rovnaké a že obaja si môžu vybrať súd v *tom istom* členskom štáte. Komisia vysvetľuje, že toto riešenie, hoci je zjavne v rozpore so znením článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001, môže lepšie slúžiť cieľu ustanovení týkajúcich sa osobitného súdu spotrebiteľa.

116. Zdá sa mi ťažké pripustiť, prečo by sa malo na základe nariadenia č. 44/2001 dospieť k inému záveru, pokiaľ ide o nároky postúpené spotrebiteľmi s bydliskom v tom istom členskom štáte ako spotrebiteľ postupník, berúc do úvahy znenie článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001, ktoré označuje za príslušné súdy „podľa miesta bydliska spotrebiteľa“. Keďže neexistujú žiadne iné presvedčivé argumenty, na základe článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 by mal byť záver rovnaký pre všetky tri kategórie uvedené v druhej otázke vnútroštátneho súdu (nároky postúpené spotrebiteľmi s bydliskom v rôznych členských štátoch, v tretích štátoch a v tom istom členskom štáte).

117. Skutočnosť, že článok 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 *nezakladá* nový osobitný súd, však podľa môjho názoru neznamena, že by to tak *nebolo*, ak by to bolo stanovené vnútroštátnym právom. Logika územnej právomoci v článku 16 ods. 1 spočíva v tom, že spotrebiteľa nie je možné tejto právomoci pozbaviť. Ak by mu však vnútroštátne právo poskytlo dodatočnú právomoc v rámci daného členského štátu, nebolo by to podľa môjho názoru v rozpore so znením ani s cieľmi nariadenia. Zdá sa však, že to tak nie je v prejednávanej veci, keďže tvrdenia žalobcu týkajúce sa určenia právomoci (hoci aj v tom istom členskom štáte) sa zdajú byť založené výlučne na článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001.³⁶

118. Navrhujem preto Súdnemu dvoru, aby na druhú prejudiciálnu otázku odpovedal tak, že na základe článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 spotrebiteľ nemôže uplatňovať popri svojich vlastných nárokoch zároveň podobné nároky postúpené inými spotrebiteľmi s bydliskom v tom istom členskom štáte, v iných členských štátoch alebo tretích štátoch.

3. O potrebe kolektívneho uplatnenia nárokov v otázkach spotrebiteľov v rámci Únie (a o nebezpečenstvách vyplývajúcich z právnej úpravy súdov)

119. Viacero argumentov predložených žalobcom v prejednávanej veci je, prinajmenšom podľa môjho názoru, zásadne politickej povahy. Podľa týchto návrhov má Súdny dvor v súlade so súborom skôr abstraktných hodnôt, akými sú napríklad potreba kolektívneho uplatnenia nárokov v otázkach spotrebiteľa v rámci Únie alebo posilnenie účinnej súdnej ochrany vo veciach spotrebiteľov, vykladať článok 16 ods. 1 spôsobom navrhovaným žalobcom.

³⁶ Ako bolo uvedené v bodoch 74 až 76 vyššie.

120. Niet pochýb o tom, že kolektívne uplatnenie nárokov prispieva k účinnej súdnej ochrane spotrebiteľa. Ak je dobre navrhnuté a implementované, môže byť tiež prínosom pre súdny systém, napríklad znížením potreby paralelných konaní.³⁷ Ako však žalovaný správne poznamenáva, takéto tvrdenia žalobcu patria skôr do oblasti *de lege ferenda*.

121. Nariadenie č. 44/2001 nestanovuje osobitné ustanovenia o postúpení nárokov³⁸ alebo o konaniach týkajúcich sa kolektívneho uplatňovania nárokov. Táto (predpokladaná alebo skutočná) medzera vyvolala dlhé diskusie zo strany právnickej obce, ktorá považovala nariadenie za nedostatočné na to, aby slúžilo ako základ pre cezhraničné kolektívne žaloby v EÚ.³⁹ Uplatnenie súdu spotrebiteľa v prípadoch kolektívnej žaloby je predmetom rozptýlenej diskusie.⁴⁰

122. Dôležité je, že tieto problémy všeobecne uznala Komisia, ktorá sa niekoľkokrát pokúsila pokročiť v prijímaní nástrojov Únie v oblasti kolektívneho uplatňovania nárokov.⁴¹ Tieto návrhy však zatiaľ nevedli k prijatiu žiadnych záväzných legislatívnych nástrojov. Doteraz bolo prijaté len odporúčanie Komisie⁴², na ktoré sa žalobca v prejednávanej veci tiež odvolával.

123. Nemyslím si, že je úlohou súdu, vrátane Súdneho dvora, aby sa v tomto kontexte pokúšal o vytvorenie kolektívneho uplatnenia nárokov v otázkach spotrebiteľa. Existujú tri dôvody, prečo by takýto postup nebol rozumný. Po prvé: bolo by to jasne v rozpore so znením a logikou nariadenia, čo by viedlo k jeho zmene. Po druhé: táto otázka je príliš citlivá a zložitá. Vyžaduje komplexnú právnu úpravu a nie izolovaný súdny zásah v rámci súvisiaceho, ale trochu vzdialeného legislatívneho nástroja, ktorý zjavne nie je na tento účel vhodný. Nakoniec by mohol spôsobiť viac problémov, než by ponúkol systémové riešenia. Po tretie: hoci to nie je jednoduché ani rýchle, legislatívne rokovania a diskusie na úrovni Únie naďalej prebiehajú. Rozhodnutie súdu by nemalo prejudikovať výsledok tohto legislatívneho postupu alebo ho robiť zbytočným.

37 Pozri napríklad rezolúciu Organizácie medzinárodného práva č. 1/2008 o nadnárodných hromadných žalobách, prijatú v Rio de Janeiro. Bod 3 tejto rezolúcie sa zaoberá právomocou. Podľa bodu 3.1: „Nadnárodnú hromadnú žalobu je možné podať na súde v mieste žalovaného“. Podľa bodu 3.3: „Nadnárodnú hromadnú žalobu je možné podať tiež na súdoch v iných štátoch, ktoré sú úzko spojené s účastníkmi konania a s transakciami, za predpokladu, že súd rozhodujúci o žalobe v tejto krajine môže primerane slúžiť záujmom skupiny a nebol zvolený na to, aby tieto záujmy prekazil“.

38 Pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Sharpston vo veci Flight Refund (C-94/14, EU:C:2015:723, bod 60).

39 Pozri okrem iného HESS, B.: Collective Redress and the Jurisdictional Model of the Brussels I Regulation. In: NUYTS, A., HATZIMIHAİL, N. E.: *Cross-Border Class Actions. The European Way*, SELP, 2014, s. 59 – 68, s. 67; NUYTS, A.: The Consolidation of Collective Claims under Brussels I. In: NUYTS, A., HATZIMIHAİL, N. E.: *Cross-Border Class Actions. The European Way*, SELP, 2014, s. 69 – 84; DANOVI, M.: The Brussels I Regulation: Cross-Border Collective Redress Proceedings and Judgments“. In: *Journal of Private International Law*, zv. 6, 2010, s. 359 – 393, s. 377.

40 Pozri napríklad TANG, Z. S.: Consumer Collective Redress in European Private International Law. In: *Journal of Private international Law*, zv. 7, 2011, s. 101, 147, In: TANG, Z. S.: *Electronic Consumer Contracts in the Conflict of Laws*, 2. vydanie, Hart, 2015, s. 284 a nasl.; LEIN, E.: Cross-Border Collective Redress and Jurisdiction under Brussels I: A Mismatch. In: FIARGRIEVE, D., LEIN, E.: *Extraterritoriality and Collective Redress*. Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 129.

41 Pozri okrem iného: Biela kniha o žalobách na náhradu škody za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže KOM(2008) 165 v konečnom znení; Zelená kniha Komisie o kolektívnom uplatňovaní nárokov spotrebiteľov na nápravu KOM(2008) 794 v konečnom znení; konzultačný dokument Komisie predložený na diskusiu o následných krokoch v súvislosti so Zelenou knihou o kolektívnom uplatňovaní nárokov spotrebiteľov na nápravu 2009; konzultačný dokument Komisie Na ceste k jednotnému európskemu prístupu v oblasti kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu SEK(2011) 173 v konečnom znení; oznámenie Komisie Smerom k európskemu horizontálnemu rámcu pre kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu KOM(2013) 401/2.

42 Odporúčanie Komisie z 11. júna 2013 o spoločných zásadách pre mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na prikázanie zdržania sa určitého konania a na náhradu škody v členských štátoch v súvislosti s porušením práv vyplývajúcich z práva Únie (Ú. v. EÚ L 201, 2013, s. 60).

V. Návrh

124. Vzhľadom na vyššie uvedené navrhujem, aby Súdny dvor na otázky, ktoré položil Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko), odpovedal takto:

1. Článok 15 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach sa má vykladať v tom zmysle, že činnosti, akými je publikovanie, prednášanie, prevádzkovanie webových stránok alebo zbieranie darov na uplatnenie nárokov nevedie ku strate postavenia spotrebiteľa v súvislosti s nárokmi týkajúcimi sa používania facebookového konta na súkromné účely.
2. Na základe článku 16 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 spotrebiteľ nemôže uplatňovať popri svojich vlastných nárokoch zároveň podobné nároky postúpené inými spotrebiteľmi s bydliskom v tom istom členskom štáte, v iných členských štátoch alebo tretích štátoch.